עריכת חתונה בזמנים מיוחדים

הרב מיכאל שלמה אבישיד שליט״א
רב קהילת חב״ד רמת בית שמש א׳
ראש כולל להוראה
דיין באה״ק ובחו״ל

נשואי בתולה בערב שבת ואם נתאחרה החתונה עד שבת

חתונה בערב שבת

כתב **הרמב״ם** (אישות פ״י הי״ד) דאין נושאין נשים בערב שבת גזירה שמא יבואו לידי חילול שבת בתקון הסעודה שהחתן טרוד בסעודה, וגם בשבת עצמה אסור.

וגם דעת **הרמב״ן** (כתו׳ ה. ד״ה והמחוור) כן היא דאין כונסין בע״ש, וכתב שהמנהג שנהגו לכנוס בע״ש הוא מנהג בורות הוא אלא שלא מיחו בידם, וכן דעת **הר״י מיגאש** (הובא בר״ן שם ב ע״א, ובמגיד שם), וכן דעת **הרב המגיד** (שם).

אבל **הרא״ש** (כתו׳ שם) **והטור** (ס״ג) **והר״ן** (כתו׳ שם) **והריף** (שם) ע״פ ביאור הר״ן, דעתם היא שמותר לישא ביום ששי, משום דלא חיישינן לחילול שבת, והטעם כיון שלמסקנת הסוגיא התירו לבעול בתולה בשבת, וא״כ מוכח שעושים גם סעודה ראשונה של הנישואין בשבת, וא״כ מוכח שלא חששו, והיינו משום דמסתמא מכינים הכל לפני שבת, וכתבו דעל זה סומכין לעשות סעודות בין בשבת ובין במוצ״ש.

וכן דעת **המרדכי** (כתו׳ ריש פ״א) שכתב הטעם משום תקנת עניים שיעשו סעודת הנישואין יחד עם סעודת שבת, וכתב דזה לא כהרמב״ם. והביאו **הדרכ״מ** (סק״ד).

וכתב **הב״י** דעכשיו המנהג פשוט לכנוס בששי.

ובשו״ע (ס״ג) הביא את שתי הדעות בשם יש אומרים ויש מתירין, וסיים ״וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת״.

וכ״״פ **המג״א** (או״ח סי׳ תקמו סק״ד) שהמנהג לישא בע״ש[1]. אלא שכתב (סי׳ שלט סק״ה) שיש להיזהר לכתחילה שלא לאחר החופה משום שכמה עבירות באות מזה. ע״ש.

וכן **אדה״ז** (סי׳ שלט ס״ה) לא הזכיר חומרא שלא לישא בערב שבת אלא בשבת עצמה בלבד, והזהיר דלכתחילה אין לאחר החופה בערב שבת שהרי כמה עבירות נגרמות מזה, כדברי המג״א הנ״ל. ע״ש.

וכ״כ **כ״ק אדמו״ר מליובאוויטש** (תורת מנחם תשמ״ח ח״ד עמ׳ 265, הו׳ בשלחן מנחם ח״ו סוף סי׳ לז) שציין לדברי השו״ע כאן שכתב ״פשט המנהג״, והוסיף שכמה נישואין אצל נשיאי חב״ד היו ביום השישי (ראה ספר השיחות תש״ג לכ״ק אדמו״ר מהוריי״צ עמ׳ 153).

וכ״כ **במ״ב** (שם סקי״ט וסקל״ב) שלכתחילה יש להיזהר מאוד שלא לאחר כל כך כי כמה עבירות באות מזה, ופירט כגון טלטול מוקצה של הנרות בידי השושבינים, ואיחור זמן הדלקת הנרות ע״י הנשים ההולכות לחופה ומדליקות בביה״ש. וסיים

[1] ולא בערב יו״ט משום עירוב שמחה בשמחה, ע״ש, וראה להלן אות ד׳. ומ״מ מצוה להתחיל הסעודה לכתחילה קודם שעה עשירית, ב״ח ומג״א (סי׳ רמט סק״ו) וכ״כ אדה״ז (שם ס״ז).

שמי שיכול, טוב יותר שלא יעשה כלל נישואין בע"ש.

והערוה"ש (סי' סד סי"א, או"ח סי' שלט) כתב שכל ההקפדה בהנ"ל היא לפי מנהגם שהחתן היה מכין הסעודה והיה טרוד להרבות בה כדי לרצות הכלה, כי היא מקפידה על זה, ולכן חששו לחילול, אבל עכשיו שמנהגינו שהכלה מכינה הסעודה אין לחוש לזה, כי החתן אינו מקפיד על זה. ולפי זה גם הרמב"ם נכון המנהג לישא בערב שבת. ע"כ.

ועוד כתב דמ"מ עינינו הרואות **שבימי החורף** נכון מאוד שלא לעשות חופה בע"ש כי הימים קצרים ומאחרים החופה, אך אין כח בידינו למחות. ע"כ.

והביא שם עוד (באו"ח שם) שאחר מעשה שהיה בקראקא עם הרמ"א שסידר בעצמו חופה בשבת בגלל שהיא נתאחרה, כמבואר בשו"ת הרמ"א (סי' קכה), עשו תקנה בקראקא שלא לישא כלל בע"ש, ותיקון יפה הוא כי כמה קלקולים באים עי"ז, ובאים לידי חילול שבת. וכשאי אפשר לסדר אחרת, עכ"פ יקדימו כמה שיותר את זמן החופה לתחילת היום. ע"כ.

ונראה **למעשה**, שכל מקרה לגופו, דהיינו שצריך לקחת בחשבון את כל הדברים שיכולים להיגרם מהחתונה בע"ש, כגון חילול שבת של האורחים שיסעו בשבת, או של בעלי הנגינה ועובדי המטבח וכיו"ב, ויסדרו שעת החופה וסעודת החתונה באופן שלא יבא מזה חילול שבת. ואם אכן אין חששות של חילול שבת, אפשר לכתחילה לסדר הנישואין ביום ששי, וכמעשה רב דכמה מרבותינו נשיאינו, כפי שכתב כ"ק אדמו"ר, כנ"ל.

חתונה בשבת

כתב **השו"ע** (או"ח סי' שלט ס"ד, אה"ע סי' סד ס"ה) דאין כונסין אשה לחופה בשבת, אפילו אם קידשה מבעוד יום, משום דעל ידי הכנסתה לחופה היא נקנית לבעל (ליורשה, למציאתה ולמעשה ידיה), ואסור לקנות קנין בשבת מפני שהוא בכלל גזירת מקח וממכר שגזרו משום שמא יכתוב (לבוש כאן ועוד).

ועוד כתב (או"ח שם) דגם הקידושין אין עושים בשבת, משום גזירה שמא יכתוב (מג"א סק"ד).

וכן פסקו והעתיקו כל הפוסקים, ולכן לכתחילה אין מקדשין ואין עושים חופה בשבת. וכ"כ **אדה"ז** (שם ס"ד–ה').

אבל בשעת הדחק, כתב **הרמ"א** (או"ח שם) שסומכים על המקילים (ר"ת וסמ"ג) להתיר לקדש ולהכניס לחופה, אם לא קיים מצות פו"ר, אע"ג דלא קיי"ל הכי להלכה. וכגון שלא יכלו הצדדים להשוות ביניהם עד כניסת השבת, שעושים החופה והקידושין בליל שבת, מפני שהכל מוכן כבר ויש בושה גדולה לחו"כ אם לא יעשו עכשיו, וגדול כבוד הבריות לדחות איסור דרבנן. וסיים דמ"מ לכתחילה יש להיזהר שלא לבוא לידי כך. וכן כתב **אדה"ז** (שם ס"ה).

וכל זה, הוא לגבי בתולה, אבל גרושה ואלמנה דין אחר להם, כדלהלן [וראה באות הבאה, ושם תמצא גם המקורות לנדו"ד דחופת בתולה בשבת, ואריכות בכל הענין, ע"ש].

דין חופת אלמנה וגרושה, וכשחופתם בערב שבת

איתא **בירושלמי** (כתו' פ"א ריש ה"א) דאלו הכונסין אלמנה בערב שבת צריכין לכנוס מבעוד יום, כדי שלא יהא נראה כקונה קנין בשבת. לפי שאלמנה אין לה חופה, ובשעת

ייחודו של ביאה הוא זוכה במציאתה ובמעשה ידיה, ולכן צריך להתייחד עמה בערב שבת מבעוד יום, כדי שהקנין יחול לפני שבת. כ"כ **הרא"ש** (ריש כתובות סי' ג) בביאור הירושלימי, וכ"כ **הר"ן** (ביצה לו:) שהביא עוד ראיה **מהמשנה** (שם) שאין מיבמין בשבת, והרי ביבום אין קנין אלא ביאה, ולכן אין מיבמין בשבת היינו אין עושים ביאת הייבום בשבת משום שהוא קונה אותה בשבת. וכן פירש **הכל בו** (סי' קכד).

וכן ביארו **המהר"ם והמרדכי** (שם סי' תרחץ), אלא שלדעת המהר"ם האי כונס בערב שבת היינו ביאה ממש, שרק על ידי זה נקנית לו, ולכן לא יעשה הבעילה הראשונה בשבת, ודלא כבתולה שנקנית בחופה ויכול לבעול בעילה ראשונה בשבת אם כינסה לחופה מבעוד יום. וכן פסק **המהרי"ל** (הלכות שבת אות י"ח).

וכן משמע **מהתוס'** (יומא יג: ד"ה לחדא) שפירשו ג"כ (בפירוש ראשון) שהאלמנה אין לה חופה ואינה נקנית אלא על ידי ביאה צריך לבוא עליה מבעוד יום. [אלא שלמסקנה הסיקו התוס' שיש לאלמנה חופה קודם ביאה והוא הייחוד, וזה יש לעשות לפני השבת, אבל בתולה משיצתה בהינומא הויא חופה וזה היו עושים ביום והייחוד לא היו מייחדים עד הלילה, וזה מותר בשבת, ע"ש].

אבל מדברי **הרא"ש והר"ן** הנ"ל נראה דסגי בייחוד הראוי לביאה בלבד, **והב"י** (או"ח סי' שלט ס"ה) כתב על לשון הכל בו הנ"ל דנראה דסגי בייחוד הראוי לביאה בלבד.

והדר"מ (או"ח שם) הביא מהסמ"ג דלא משמע הכי אלא שיש מקום להתיר לכנוס בשבת. ועיין בדברי **הסמ"ג** (לאוין ע"ה, ד"ה תנן בפרק משילין) דכתב שמשמע מהבבלי דהא שאין מקדשין בשבת אינו אלא כשיש לו אשה ובנים, אבל כשאין לו מותר, וכתב דאפשר להעמיד הירושלמי גם באופן זה דהיינו דוקא כשאין לו בנים, וכתב **שרבנו תם** היה בקושי מתיר לקדש בשבת (וכ"כ ר"ת עצמו בספר הישר סי' מח), והעמיד מחלוקת בין הבבלי לירושלמי, דלדעת הירושלמי הוא משום קנין, ולדעת הבבלי הוא משום שמא יכתוב. ע"ש.

והשו"ע באו"ח (שם ס"ד וס"ה) פסק ע"פ רוב הפוסקים הנ"ל דאין מקדשין בשבת, והכונס את האלמנה לא יבוא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביו"ט.

ובאה"ע כאן (סי' סד ס"ה) כתב **השו"ע** ג"כ שאין כונסין בתולה לחופה בשבת. וכתב גם שאלמנה אין חופה קונה בה, אלא על ידי ייחוד של ביאה זוכה במציאתה ובעמשה ידיה, לפיכך צריך להתייחד עמה קודם שבת כדי שלא יהא כקונה קנין בשבת. ע"כ.

וכתב **הח"מ** (שם סק"ו) דכוונת השו"ע היינו ייחוד הראוי לביאה אף שלא בא עליה. ודחה דעת **הב"ח** (ד"ה אבל) שכתב שצריכה ביאה ממש לפני שבת. וסיים דכבר ביאר בכמה מקומות שלדעתו מהני אפילו הבאה לביתו ואפילו מסירה לשלוחי הבעל [עי' סי' נה סק"ו וסק"ח, וסי' נז סק"ב].

אבל הבנת **הב"ש** (סק"ו) בכוונת השו"ע כאן היא להצריך ביאה ממש [אבל דעתו של הב"ש להלכה אינו כן, ראה להלן]. **וביאר הב"ש** (שם) דמשום דפסק כאן **השו"ע** כהירושלמי שחמור קנין אלמנה מקנין בתולה, ובסי' נה (ס"א) פסק כהרמב"ם שחופת בתולה היא יחוד הראוי לביאה, לכן משמע בפשטות דכאן בעינן ביאה ממש. אלא שכתב שלשונו אינו משמע כן, שהרי כתב "יחוד של ביאה", והשאיר בצ"ע. וכתב שם **דהמהרי"ל** גם כן פסק כך להדיא כהרמב"ם בבתולה, וכהירשלמי באלמנה ולכן כתב להדיא דבעינן ביאה ממש. ובדעת **הרמב"ם** כתב הב"ש דאפשר דלא פסק

כהירושלמי, וס"ל דאין הבדל בין בתולה לאלמנה, ובשניהם בעינן ייחוד הראוי לביאה בלבד, וסגי בזה אף באלמנה. ובדעת **הרא"ש והר"ן** כתב דכיוון שאינם מצריכים יחוד הראוי לביאה לבתולה, באלמנה יצריכו יחוד הראוי לביאה בלבד ולא ביאה ממש, וכפשטות הירושלמי. [**והעצי ארזים** (סק"א) כתב לתרץ דהשו"ע הביא כאן לשון המוסכם לכו"ע, היינו להרא"ש משום דס"ל דחומרת האלמנה היא יחוד הראוי לביאה, וגם אתי שפיר לדעת הרמב"ם דס"ל דאין הבדל ובכל אופן בעינן יחוד הראוי לביאה].

וכן דעת **הב"ח** (הנ"ל) **והט"ז** (ביו"ד סי' קצז סק"ו) להלכה שיש להחמיר כדעת המחמירים שצריך דוקא ביאה ממש. אלא שגם כתב **הט"ז** (כאן סי' סד סק"א) לחדש דאם החתן מוליך את הכלה לחדר הייחוד המיוחד לחתן, קונה אותה מדין משיכה וקנין רשות ומהני אף באלמנה. **והב"ש** (סק"ו) חלק על זה. [ועיין באריכות דברי המגיה בט"ז שם שדחה את הב"ש וחיזק שיטת הט"ז, ועיין בפת"ש סק"ט].

אבל דעת **הב"ש** להלכה (כאן סק"ו וסי' נה סק"ד) אינה כן, אלא דבאלמנה סגי ביחוד הראוי לביאה ואין צריך ביאה ממש, וכמו שהביא בשם **המשאת בנימין** דע"פ פסק **הרמ"א** לעיל בסי' סא (ס"ב) דחופת נדה הוי חופה [וכן בסי' נה ס"א דחופת בתולה הוי יריעה על כלונסאות או עכ"פ יחוד שאינו ראוי לביאה] **הרי** דבאלמנה מהני יחוד הראוי לביאה, כדעת הירושלמי, ואין צריך ביאה ממש.

וכן דעת **המגן אברהם** (או"ח סי' שלט סקי"א) דמהני באלמנה יחוד הראוי לביאה. וכן פסק **הגאון מליסא** (בסידור דרך חיים דיני חופה בע"ש אות ג') דבאלמנה בעינן ייחוד הראוי לביאה משום דבבתולה העיקר הוא הייחוד אף שאינו ראוי לביאה. וכ"כ **הפת"ש** (כאן סק"ט, ובסי' נ הסק"ב) בדעתם, וכן החמיר להורות כדעת הב"ש והמג"א, ע"ש.

וכן דעת **הגר"א** להלכה (כאן סקי"א) דביאר שכן כוונת התוס' למסקנה, שיש לאלמנה חופה, והיינו ייחוד הראוי לביאה, וחזרו מביאורם הראשון, וביאר שכן משמע בכמה מקומות בש"ס ושלא מצינו בשום מקום דאין לאלמנה חופה. והוכיח שכן כוונת הירושלמי. ע"ש באריכות.

ואדה"ז באו"ח (סי' שלט ס"ה וס"ח) כתב את שתי הדעות ולא הכריע, ומ"מ משמע שהעיקר באלמנה הוא הייחוד הראוי לביאה אלא שחוששים לכתחילה למ"ד ביאה ממש. ובבתולה העיקר הוא החופה אלא שחוששים לכתחילה למ"ד יחוד הראוי לביאה.

וז"ל שם "הכונס את האלמנה לא יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב, **לפי שאין חופה לאלמנה לקנותה על ידי כך אלא על ידי ביאה** או **על ידי יחוד הראוי לביאה** הוא שקונה אותה ואין קונין קנין בשבת. ואפילו אם נשאה בליל ה' **ונתייחדה עמו כבר יחוד הראוי לביאה** טוב להחמיר **שלא לבא עליה ביאה ראשונה בשבת או יום טוב לפי** שיש אומרים **שיחוד הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואין חופה לאלמנה אלא על ידי ביאה בלבד** הוא שקונה אותה . . **וגם בבתולה שחופה קונה בה יש ליחדן אחר החופה יחוד גמור הראוי לביאה קודם השבת** או לא יתייחדו יחוד גמור כל השבת כולה כדי לחוש לסברא האחרונה שיחוד גמור הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואסור לעשותו בתחלה בשבת וכן ביום טוב" עכ"ל.

והמשנ"ב שם (סקל"ב) כתב באלמנה וגרושה שכוונת השו"ע כמו שביאר באה"ע (סי' סד ס"ה) דסגי בייחוד הראוי לביאה ואין צריך ביאה ממש [ודלא כהבנת הב"ש בשו"ע, ומ"מ היינו כדעת רוב האחרונים להלכה, ושמא הבין דעת השו"ע כביאור העצי ארזים הנ"ל]. **וכן**

בבתולה סגי בייחוד בעלמא אף שאינו ראוי לביאה כגון שנכנסים אנשים או שהיא נדה. וציין להרבה פוסקים שפסקו כך.

ומלשון **אדה"ז** שהובא לעיל, נראה להדיא שהוא החמיר לחשוש לכתחילה לשיטות שחייבים ייחוד הראוי לביאה בבתולה, משום שייחוד זה דוקא הוא הנקרא חופה לשיטתם [ולא רק הבאה לרשותו ומקום צנוע], ולכן באלמנה חיישינן לכתחילה למ"ד דבעי ביאה ממש, משום שאין חופה לאלמנה, והיינו אף חופה כזו שהיא ייחוד גמור הראוי לביאה.

ובשו"ת יביע אומר (ח"ה אה"ע סי' ט) כתב לבאר דפשט לשון השו"ע באו"ח (סי' שלט) מוכח קצת דלא סגי בייחוד בלי ביאה באלמנה, אלא שממה שכתב באה"ע כאן משמע דסגי בייחוד של ביאה ואין צריך ביאה ממש, ומסתברא שהעיקר כמש"כ כאן באה"ע דסוגיא בדוכתה עדיפא, ועוד שעיקר הדבר מדרבנן וספק לקולא, וכן נקטינן להלכה להקל באלמנה בייחוד הראוי לביאה בלבד, ואם עשו כן לפני שבת מותר לבעול בעילה ראשונה בשבת. ע"ש.

ועוד ביאר (שם סי' ח אות ד') דמה שהבין הב"ש בדעת השו"ע שבאלמנה בעי ביאה ממש, הוא משום שהבין בדעתו שבבתולה בעי יחוד גמור הראוי לביאה. אבל דחה דבריו ואחז עיקר בדעת השו"ע כהבנת הפני יהושע והערוך השלחן שאין צריך אלא יחוד במקום צנוע בלבד אף שיש שם אדם אחר[2]. ע"ש. [ועיין לעיל באריכות בסי' סא אות ב'].

אם שייך להקל בע"ש בשעת הדחק

והנה, **הרמ"א** (באו"ח שם ס"ד) כתב ע"פ הסמ"ג דיש מתירין לקדש בשבת היכא דאין לו אשה ובנים, והוסיף דאפשר שהכניסה לחופה ג"כ שרי, וסיים דאע"ג דלא קיי"ל הכי מ"מ סומכים על זה בשעת הדחק, כגון במקום ביוש החתן והכלה שכבר הכינו כל צרכי הסעודה ולא השוו הצדדים עד הלילה, דמשום כבוד הבריות עושים החופה והקידושין בליל שבת, אבל מ"מ לכתחילה יש ליזהר שלא יבוא לידי כך.

ומדברי **המג"א** (שם סק"ה) משמע שהסכים להכרעת הרמ"א. ועוד כתב המג"א (סקי"א) דלדעת המשאת בנימין **אף בבתולה יש ליחד בע"ש כיון די"א שהחופה שלנו אינה חופה, אלא הייחוד היא החופה,** וקודם החופה הרי הם אסורים בייחוד. ע"ש.

ואדה"ז כתב (שם ס"ד–ה) גם כן את ההלכה מן הדין והוסיף את הכרעת הרמ"א לסמוך בשעת הדחק. וז"ל "אין מקדשין את האשה . . ולא כונסין אשה לחופה אפילו קידשה מבעוד יום, מפני שע"י כך קונה אותה ליורשה, ואסור לקנות קנין בשבת מפני שהוא בכלל גזרת מקח וממכר שגזרו משום שמא יכתוב. ויש מתירין לקדש ולכנוס למי שאין לו אשה ובנים משום מצות פו"ר. **ואף שאין זה עיקר מ"מ סומכין על זה בשעת הדחק** כי גדול כבוד הבריות . . והיה ביוש לכלה ולחתן. ומ"מ **לכתחילה צריך ליזהר שלא יבוא לידי כך**, וכמה עבירות באין ממה שמאחרים החופה, **וכל ירא שמים יחמיר לעצמו שלא לעשות כלל נישואין בשבת**". ע"כ.

ובענין האלמנה כתב כדברי השו"ע, וז"ל אדה"ז (שם ס"ח) "הכונס את האלמנה לא

---

[2] וכן הא דהכריע הב"ש שלרמב"ם אין הבדל בין אלמנה לבתולה י"ל ג"כ דהוא משום שהבין שדעתו בבתולה שצריך יחוד גמור הראוי לביאה, אבל לפי הבנת הפנ"י והערוה"ש, עדיין י"ל שלרמב"ם יש הבדל, וכן כתבו להדיא, וכן נקט היבי"א שם.

יבא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביום טוב, **לפי שאין חופה לאלמנה לקנותה על ידי כך אלא על ידי ביאה או על ידי יחוד הראוי לביאה** הוא שקונה אותה ואין קונין קנין בשבת. ואפילו אם נשאה בליל ה׳ **ונתייחדה עמו כבר יחוד הראוי לביאה טוב להחמיר שלא לבא עליה ביאה ראשונה בשבת או יום טוב לפי שיש אומרים שיחוד הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואין חופה לאלמנה אלא על ידי ביאה בלבד** הוא שקונה אותה וכל שכן אם היתה טמאה בליל ה׳ ונתייחדה עמו על ידי ב׳ שומרים שאין זה יחוד הראוי לביאה ואינו קונה באלמנה אפילו לפי סברא הראשונה ולכן אין לה לטבול בליל שבת ואם מותרת לטבול במוצאי שבת יתבאר ביו״ד סי׳ קצ״ז. **וגם בבתולה שחופה קונה בה יש ליחדן אחר החופה יחוד גמור הראוי לביאה קודם השבת** או לא יתייחדו יחוד גמור כל השבת כולה כדי לחוש לסברא האחרונה שיחוד גמור הוא הנקרא חופה ולא חופה שלנו ואסור לעשותו בתחלה בשבת וכן ביום טוב״ עכ״ל.

וכן משמע שהסכים **המשנה ברורה** (שם סקט״ז וי״ט) להכרעה זו, אף שהביא דברי מי שמחמיר קצת יותר (חיי אדם, ע״ש) מ״מ משמע קצת מדבריו שסמך להקל כהרמ״א ולא קיבל לגמרי דברי המחמיר.

ועוד כתב שם איזה איסורים נגרמים מאיחור החופה בשבת, והיינו טלטול מוקצה של הנרות, וכמה נשים ההולכות לחופה שמאחרות זמן הדלקת הנרות ומדליקות בבין השמשות, ויותר טוב שלא להדליק אז כלל. ועוד.

ובפשטות יש לומר, דהא דסומכין בשעת הדחק על המקילין לכנוס בשבת, אינו אלא בבתולה, דנקנית בחופה, ויש כאן משום ביוש וכבוד הבריות אם לא יכנוס, אבל באלמנה שאין לה חופה, אף דאפשר לכאורה להתיר ג״כ החופה משום ביוש וכבוד הבריות, מ״מ נראה פשוט דאין להתיר הביאה הראשונה, שבזה אין משום ביוש וכבוד הבריות, שהרי היא מכוסה מעיני כל אדם.

וראה **בשו״ת יביע אומר** (ח״ה אה״ע סי׳ ט) שכתב באלמנה שבדיעבד אם לא נתייחדו אסורים להתייחד ולבעול בשבת, ובבתולה סגי באם הביאה קודם שבת למקום מוצנע היינו ייחוד אפילו שאינו ראוי לביאה, ואף לכתחילה נוהגים כן בני הספרדים בבתולה. ע״ש (ועוד שם בסי׳ ח׳).

נישואין ביום טוב ובחול המועד

ביום טוב

כתב **השו״ע** (או״ח סי׳ תקכד ס״א) שאין מקדשים ולא כונסים לחופה **ביום טוב.** והטעם היינו כטעם האיסור בשבת, משום שמא יכתוב, כ״כ **הב״י** (שם), וכ״כ **הט״ז** (שם סק״א).

וכ״כ **השו״ע** (או״ח סי׳ שלט ס״ה) בענין הכונס את האלמנה, שלא יבוא עליה ביאה ראשונה לא בשבת ולא ביו״ט. וכ״כ **אדה״ז** (שם ס״ח) דאין לבוא על האלמנה בשבת או ביו״ט, או להתייחד יחוד הראוי לביאה, דזו קנייתה, ואין קונין קנין בשבת ויו״ט, מהטעם המבוא שם (ס״ה) שהיא גזירה דמקח וממכר דגזרו שמא יכתוב, וכמבואר לעיל [אות א׳–ב׳].

ומצינו עוד טעם לאסור נישואין ביו״ט, משום עירוב שמחה בשמחה, שזה איסור מהתורה, וכמש״כ הפוסקים להדיא על נישואין בחול המועד (כדלהלן, וכ״כ הטורי אבן חגיגה ח:, ע״ש).

ובדיעבד שעשו קידושין ונישואין, מה שעשו עשוי. כ"כ **המ"ב** ע"פ **הרמ"א** (שם סק"ד).

ואף אם קידש אותה מבעוד יום ולא עשו הסעודה עד שקידש היום, אסור לעשות סעודת הנישואין ביום טוב. כ"כ

בחול המועד

ולגבי **חול המועד** כתב **בשו"ע** באו"ח (סי' תקמו ס"א) שאין נושאים בו, אבל כתב דמותר לקדש בו, ובלבד שלא יעשו סעודת אירוסין. וכן כתב כאן (סע' ו') שאין נושאין נשים בחול המועד לא בתולות ולא אלמנות.

והטעם דאסור לישא בחול המועד, כתבו **הח"מ** כאן (סק"ז), **והט"ז והמג"א** שם (או"ח שם סק"א), ע"פ **הגמ'** (מו"ק ח:), דהוא משום דאין מערבין שמחה בשמחה. אבל הקידושין לבדם אינם שמחה, לכן מותר לקדש, אבל הסעודה אסור, שהרי יש בה מצוה. ועוד כתב המג"א טעמים נוספים המובאים בגמ', והיינו מפני הטורח, או מפני שימתינו כולם לרגל כדי לישא אשה כי עושים סעודות גדולות ויבואו להיבטל ממצות פו"ר. ע"ש.

וכתבו **התוס'** (מו"ק שם ד"ה בחגך) דהאיסור לערב שמחה בשמחה הוא מן התורה ממש, ולא כאסמכתא בעלמא, ע"ש.

נישואין בערב יו"ט

כתב **השו"ע** (או"ח סי' תקמו ס"ג) "הכל מותרים לישא בערב הרגל ולעשות סעודה ברגל, בין בתולות בין אלמנות". עכ"ל.

והטעם כתב **בב"י** בשם **הרשב"א**, משום דעיקר השמחה אינה אלא בתחילת הנישואין, ולכן ניתן לעשות הסעודה בליל יו"ט. ואף שהביא דעה אחרת מ"מ סיים דבמילי דרבנן נקטינן לקולא.

וכן נוהגים הספרדים לעשות נישואין בעיו"ט, כדעת השו"ע. וכ"כ **הכנה"ג** (שם הגה"ט סק"ג) שכן המנהג לישא בעיו"ט סמוך לחשכה, וכ"כ **החיד"א** (ברכ"י שם סק"ג) דכן משמע דעת השו"ע דמותר אע"פ שהסעודה תהיה בליל יו"ט, וכ"כ **השדי חמד** (אסיפת דינים מע' יו"ט סי' ב' אות י') שכן המנהג.

אבל **הדרכ"מ** (סי' תרצו סק"ה) כתב בשם מהר"י ברונא דמותר לעשות נישואין בערב הרגל רק **כאשר הסעודה היא מבעוד יום.** וכ"כ **המהרי"ט** (מסכת כתובות ג' ע"א), וכ"כ **הט"ז** (סי' תקמו סק"ג) דאין לעשות סעודה ראשונה **בכל הרגל**, וכ"כ **המג"א** (שם סק"ד) דהנושא בעיו"ט אסור לעשות סעודת הנישואין **בליל יו"ט** [ועי' בפמ"ג א"א סק"ד שכתב דמשמע דביומו של יו"ט מותר לעשות סעודת הנישואין כאשר נישאו בעיו"ט,ע"ש]. **וכן משמע מהב"ש** כאן (סק"ז) דנראית כוונתו שרוצה לאסור הסעודה ביו"ט בשם השלטי גיבורים. **ע"ש** [יש בדבריו שינויי גירסאות].

והח"מ כאן (סק"ז) התיר לישא בעיו"ט כדעת השו"ע, ולא פירש מה הדין לגבי הסעודה, ומסתימת דבריו כדעת השו"ע י"ל דס"ל כמותו גם לגבי הסעודה.

והמג"א (שם) תמה על דברי השו"ע והב"י הנ"ל וכתב בשם התוס' (הנ"ל ועוד) דמשמע בש"ס בכמה מקומות דאיסור עירוב שמחה בשמחה הוא דאו', והרי עיקר השמחה היא ביום הראשון, והסעודה הראשונה נקראת יומא קמא אף שהיא בלילה, ולכן הלילה נגרר אחר היום בזה, וא"כ אסור לעשות סעודת הנישואין בליל יו"ט. אבל בשאר ימי המועד מותר לעשות הסעודה אם נישאו בעיו"ט.

וסיים **המג"א** דבמדינותיהם נהגו שלא לישא בעיו"ט כדי שלא יערבו שמחה בשמחה אם הסעודה תימשך בלילה, אבל בערב שבת נהגו לישא, דאין איסור לערב שמחה בשבת אם ימשכו הסעודה בלילה.

והאל"ר (סק"ד) כתב דאם יש צורך גדול בדבר יש להתיר לעשות הסעודה בלילה. וכ"כ **החיי אדם** (כלל קיז ס"א) דהעיקר להלכה ככל דברי המג"א הנ"ל ושהמנהג שלא לישא כלל בעיו"ט, אא"כ בשעת הדחק, וכדברי האל"ר הנ"ל. וכ"כ **במטה אפרים** (סי' תרכה ס"ד) במקום שיש צורך גדול, וכ"כ **במ"ב** (סי' תקמו סק"ט) בשם האל"ר והמט"א, וכ"כ **בכה"ח** (סי' תקמו סק"ב וי"ד) דיש לסמוך להקל במקום אונס. **ובערוה"ש** (שם ס"ו) כתב על דברי המג"א שעכשיו יש נוהגים לישא בערב יו"ט.

לכן **המנהג למעשה** הוא להימנע ככל האפשר מלעשות נישואין בערב יו"ט, מפני דברי המג"א הנ"ל, ומפני שלכתחילה אנו חוששים לכל הפוסקים הנ"ל שאסרו לעשות הסעודה ביו"ט.

אמנם לעת הצורך שאין אפשרות אחרת, **יש להתיר**, אלא שלכתחילה מצוה לסדר הנישואין והסעודה מוקדם משום כבוד יו"ט.

ובמצב זה, לדעת **אדה"ז** (סי' רמט ס"ז) **ניתן** להתחיל הסעודה לפני שעה עשירית, היינו שתחילת הסעודה בלבד היא לפני השעה העשירית, אף שנמשכים בסעודה יותר מאוחר, ומ"מ יש לסיימה לפני יו"ט.

ולדעת פוסקים אחרים, יש להקדימה לבוקר היינו לפני חצות (מ"ב סי' רמט סקי"ג, כה"ח סי' תקמו סקי"ב וי"ד), **ועכ"פ להתחילה לפני חצות ולגומרה לפני השעה העשירית** (מטה אפרים סי' תרכה ס"ד).

[ועיין באריכות באוצה"פ כאן סקכ"ג אות ט' ואילך].

נישואין ביום ראשון ומוצאי שבת

כתב **הרמב"ם** (אישות פ"י הי"ד) אין נושאין נשים לא בערב שבת **ולא באחד בשבת**, גזירה שמא יבוא לידי חילול שבת בתיקון הסעודה, שהחתן טרוד בסעודה. עכ"ל.

וא"כ לדעת **הרמב"ם** כ"ש שאסור גם במוצ"ש, כיון שאם חושש לחילול שבת ביום ראשון, כ"ש שחושש למוצ"ש.

אך לעיל [אות א'] הבאנו את דעת **הרא"ש**, **הטור והר"ן** בשם **הרי"ף**, שהבינו שלמסקנת הסוגיא אין חוששים כלל לחילול שבת עבור סעודת הנישואין, ולכן כתבו דמותר לעשות סעודת נישואין בין בליל שבת **ובין במוצ"ש**. וא"כ כ"ש שמותר יהיה לישא **ביום ראשון**.

ובשטמ"ק (כתו' ה.) הביא כן גם בשם **הרמ"ה**, דכיון דלמסקנת הסוגיא מותר לבעול בתחילה בשבת, ומי שבועל בשבת אינו עושה הסעודה אלא במוצ"ש, לכן מותר לעשות הסעודה במוצ"ש.

ועוד הביא השטמ"ק דעת **תלמידי ר' יונה** שהסיקו דאמנם בליל שבת אין לחשוש לחילול שבת משום שיודע שבליל שבת לא יוכל להכינעוד ולכן מכין הכל לפני שבת, אבל במוצ"ש יש לחשוש לשחיטת בן עוף לפני צאת הכוכבים, שהרי לא יכין הכל בערב שבת על סמך שיש לו שהות במוצ"ש לתקן הסעודה, ומתוך טרדתו במוצ"ש יבוא לשחוט לפני צה"כ.

ובשו"ע (ס"ג) כתב את דעת הרמב"ם בשם יש אומרים וז"ל "יש אומרים שאין נושאין נשים לא בע"ש ולא באחד בשבת וכו'", והביא דעת הרי"ף הרא"ש והר"ן בשם יש מתירין, ועל זה סיים "וכן פשט המנהג לישא נשים בערב שבת". ע"כ. ומשמע להדיא דהמנהג שכתב אינו אלא על ערב

שבת, אבל לגבי אחד בשבת לא כתב שכן פשט המנהג. וכ"כ **הפת"ש** (סק"ד) על דברי השו"ע.

והמקנה (קו"א כאן ס"ג) כתב דמש"כ הרמב"ם והשו"ע באחד בשבת לאו דוקא, אלא הכוונה על **מוצ"ש בלבד**. והביא ראיה מפשט הסוגיא בכתובות (ה.) דמשמע דהחשש שמא ישחוט בן עוף הוא משום שעושים הסעודה מיד במוצ"ש ואין לו פנאי להכין, ועוד משום שהגמ' בריש המסכת כאשר ביארה למה לא נושאין באחד בשבת לא דחתה מהאי טעמא דבן עוף, ועוד משום דבמקום אחר (נדה סו בהא דרבינא ורב חביבא) משמע שכמה אמוראים עשו מעשה לעשות נישואין ביום ראשון.

וכ"כ **הערוה"ש** (כאן סי"א) דמשמע בגמ' (שם) להדיא דהיינו מוצ"ש, וזה כוונת הרמב"ם, ועוד דמקורו של הרמב"ם גם מהירושלמי שכתב להדיא דאין נושאין נשים לא בע"ש ולא במוצ"ש, ולכן תמה על הפוסקים שלא הבינו כך דברי הרמב"ם [והשו"ע].

ויש לציין שנישואי **כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב מליובאוויטש** נערכו במוצ"ש (ראה קונטרס חנוך לנער עמוד 10).

לכן **למעשה** יש להתיר לכתחילה במוצ"ש, כדעת רוב הפוסקים הנ"ל, וכמעשה רב של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב הנ"ל [ובפשטות שגם **כ"ק אביו אדמו"ר מוהר"ש** הסכים לזה].

אם יש לאסור ביום א' משום חוקות הגויים

והרמ"א בתשובה (סי' קכג) כתב שאין הדרך לעשות נישואין ביום ראשון משום חוקות הגויים שזה יום חגם.

ובספר **תעלומות לב** (ח"ג סי' נז, היה רב בירושלים, בלוב ובמצרים) כתב שאין בזה משום חוקות הגויים, כיון שהגויים נושאים נשים בכל יום מהשבוע, ואין להם יום מיוחד לזה, וגם אם היו מיחדים את יום ראשון לזה, היינו טעמם מפני הפנאי שהם בטלים מעסקים באותו יום, ולא מפני חוקותיהם, וגם כוונת בני ישראל אינה להידמות להם. וכתב שגם הרמ"א לא אסר הדבר, ואפשר שבזמנם ובמקומותיהם נהגו הגויים לישא דוקא ביום ולא רצו בני ישראל להידמות להם, משא"כ עתה שאין להם יום קבוע.

ובספר **אבני האפוד** (ח"ב סק"ג) כתב שהתפשט הנמנהג להקל משום שזהו יום ששובתים מעסקים ויש פנאי לאנשים לחוג הנישואין בלי ביטול עסק ובלי הפסד. וכתב שכך נוהגים במקומו (סופיה, בולגריה).

ובספר חיים ושלום (פלאג'י, ח"ב סי' לא) אחר שדן להחמיר בזה, כתב דמ"מ כבר נתפשט המנהג באיזמיר לישא אשה בעיו"ט שחל ביום ראשון.

ובספר **לקוטי מהרי"ח** (סדר נישואין) כתב דבארץ מגורו (הונגריה) נוהגין לעשות נישואין ביום ראשון ולית מאן דחש להא, והביא עדות ששעל הדברי חיים מצאנז השיא אחד מבניו ביום ראשון.

וכ"כ **בשו"ת דברי יציב** (יו"ד סי' קנ) דהאידנא לא נזהרין בזה.

והגר"ש וואנזר בעל השבט הלוי כתב **שבאה"ק** אין חשש מפני חוקות הגויים, ומותר לכו"ע (קובץ בית אהרן וישראל, חוברת ט"ל עמ' ע"ה). וי"ל ד"ה ג"כ במדינות הישמעלים, היכא דאין רוב הגויים שם הולכים לחוקות האלה.

אבל לדעת **כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש** (אג"ק חי"ח עמ' רז, הו' בשלחן מנחם ח"ו עמ' ק"ס, סוף סי' לז) טוב יותר שלא לעשות נישואין ביום ראשון, משום חיקוי חוקותיהם, וצווח על זה, וזלה"ק (ההדגשה אינה במקור):

"בהנוגע לאופן החתונה, מה טוב שיהיה לא ביום ראשון בשבוע, **ועד מתי לבני ישראל לחקות מנהג מדינות**". עכלה"ק.

ובמקום אחר כתב לענין חגיגת שאר עניינים של בני ישראל שגם כן לא ייקבעו ליום ראשון, ושלל הטעם שביום זה פנויים מעסקיהם, ושעי"ז ישנה נתינת חשיבות ליום אידם ר"ל, וזלה"ק (אג"ק חי"ז עמ' רלז, הו' בשלחן מנחם שם בהערה, ההדגשות אינם במקור):

"מובן שיש להשתדל **ככל האפשרי** שלא תהיה הקביעות ביום ראשון. **והרי די בזיון וקצף על כמה מעניני בני ישראל הנדחים ליום זה אף מהטעם שאז פנוי העם ממסחריו ועסקיו**, אבל הרי דרך אגב ניתנת עי"ז איזו חשיבות ביום אידם ר"ל. אלא שכנראה שבהווה זה עדיין בגדר גזירה שאין רוב הציבור כאן יכולים לעמוד בה, וזכות גדול עליהם שכבר נשכח ענין אידם שביום זה ואין איש שם על לב, אבל בהנוגע לעניינים חדשים **מה טוב לא להכנס מתחלה בהענין ולסדר את זה לא ביום זה**". עכלה"ק.

ולכן למעשה יש להחמיר בזה לכתחילה, ולא לערוך נישואין ביום ראשון, במקומות בחו"ל אשר שם יש חשיבות ליום זה. אך אם הדבר אינו מתאפשר, יש לסמוך על הלימוד זכות שכתב כ"ק אדמו"ר, וכפי שחזינן עמא דבר, דעבידי מעשה בכל יום ראשון, ועושים חתונות ביום זה גם יראים ושלמים.

ועכ"פ, באה"ק ובשאר מקומות ששם אין חשיבות ליום זה, אין לחוש.

וביום ראשון בלילה, היינו אור ליום שני, אפשר שיש להתיר לכו"ע.

אמנם אין דברי כ"ק אדמו"ר נאמרים לגבי מוצ"ש, ובזה כבר כתבנו למעלה דיש להתיר לכתחילה, ע"פ מעשה רב בחתונתו של כ"ק אדמו"ר מוהרש"ב.

לישא בחלק השני של החודש

כתבו **הרמב"ן** (מיוחסות סי' רפג) **והנימוק"י** (סנה' סוף פ"ז) שנהגו לישא רק בזמן מילוי הלבנה, היינו החצי הראשון של החודש, ואין זה ניחוש אלא סימנא טבא. וכ"כ **הרמ"א** בהג"ה (ס"ג).

אולם הרבה פוסקים כתבו שאין להקפיד על זה, **שו"ת מהר"י אסאד** (סי' כד), , **ערוה"ש** (כאן סי"ג), וכן כתבו בשם **הגר"ח מוואלאז'ין** (שערי רחמים, קצנלנבויגן, דף י' ע"א אות נ"א). וכן משמע **מהמקנה** (כאן ס"ג), **ע"ש**.

ולכן רבים לא נהגו להיזהר בזה, ואין למחות. ומי שנוהג להיזהר בזה אין לבטל את מנהגם.

ודעת **כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש** בזה חלוקה כנראה לפי הענין. שהרי במשך כמה וכמה שנים, בריבוי מענות, הורה כ"ק אדמו"ר להיזהר בכל התאריכים שאין נושאים [ראה להלן אות ח'], אבל בשנים יותר מאוחרות, נתן כ"ק אדמו"ר כמה מענות שבימינו אין לדחות את החתונה, אלא להקדים כמה שאפשר, אע"פ שזה יהיה בזמנים שנהגו שלא לישא לכתחילה ע"פ המנהג, **מלבד הימים המפורשים בהלכה שאין לישא בהם** [כגון ימי הספירה ובין המיצרים, וראה שלחן מנחם ח"ו ריש סי' לז, ונטעי גבריאל נישואין ח"א פמ"ח הערה נא].

ונראה לסכם דעתו כך, שאם אפשרי הדבר בקלות לקבוע החתונה בחצי הראשון של החודש (ראה אג"ק חי"ט עמ' קמה, שלחן מנחם עמ' קנד), וגם בחודשים המועדפים ע"פ המנהג, ולא ייגרם מזה דחיית החתונה ביותר מדי זמן, שפיר דמי [וכן בכל הימים שנזהרו ע"פ המנהג שלא להתחתן בהם]. אבל אם זה יגרום לדחיית החתונה בזמן ניכר, או לחילוקי דעות וכו', אין להתחשב בזה כלל, ובימינו יש להשתדל שלא לאחר כלל את זמן החתונה, וכל המקדים הרי זה

משובח. [ראה ריבוי מכתבים והוראות שונות בנושא זה בשלחן מנחם ח"ו סי' לז].

עשרת ימי תשובה

כתב **המטה אפרים** (סי' תרב ס"ה) שנוהגים שלא לישא נשים בעשרת ימי תשובה, משום שהם ימי דין. וכ"כ **בקיצש"ע, ובסידור יעב"ץ, ובחכמת שלמה** (סי' תרב).

וכתב **השדי חמד** (מע' חו"כ אות כג) שנתקבל מנהג זה גם אצל הספרדים. אמנם הוסיף דבמקום הכרח ניתן לעשות בעשי"ת לכל הדעות. וכ"כ בקצה המטה על המטה אפרים (שם סק"ד), וכ"כ **בשו"ת לבושי מרדכי** (סי' קפג).

אמנם אחרים לא חששו לזה, והורו לישא לכתחילה משום שיש בזה מצוה, ואין דוחין אותה, ובודאי שזכות המצוה תוסיף זכות ליום הנורא. כ"כ **בשו"ת מלמד להועיל** (אה"ע סי' א'), **ובשו"ת ר' עזריאל הילדסהיימר** (או"ח ד' קנז סע"ב), וכן הסיק **הגר"ע יוסף בשו"ת יחוה דעת** (ח"א סי' מח).

ודעת **כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש** היא לחוש לזה משום **מנהג ישראל.** שהרי המכתב מופנה לאחד שכתב שנראה לו דמשום שאין להעביר על המצוות, לכן אם הזדמן לו אפשרות לישא בעשי"ת לא ידחה, ועל זה העיר רבינו שרבו הפוסקים המתירים להעביר על המצוה כדי לקיימה מן המובחר, היינו יותר טוב. וציין **לתרה"ד, מהרי"ל, חכ"צ, טושו"ע, רמ"א, דברי מלכיאל ושדי חמד** (פאת השדה כללים א, מז. ושם נסמנו כולם). והרי בימים אלו עסוקים בהכנות ליוהכ"פ ואין ליבם פנוי לגמרי להכנות הנישואין, בפרט שצריך לזה הכנה רבה, ולכן מותר לו לדחותן כדי לקיימן יותר מן המובחר.

וסיים על זה רבינו דכיון שהוא מנהג ישראל שתוכנו לקיים מצות השי"ת מן המובחר, ח"ו וח"ו לבטלו מפני קושיות פלפולים ותירוצים, ועל זה נאמר "כל חלב לה'", ועל זה אמרו "לפי שהביא קרבנו מן המובחר בעין טובה ערב קרבנו להקב"ה ועליו הוא אומר וערבה לה' מנחת יהודה וכו'". **ע"ש** (אג"ק ח"ט עמ' רה, שלחן מנחם ח"ו סי' לז).

שאר זמנים שאין נושאין

להלן הוראותיו של **כ"ק אדמו"ר** לענין קיום נישואין בכל אחד מחדשי השנה[3].

אולם, ראה מה שהערנו לעיל באות ו', שדעת כ"ק אדמו"ר במשנתו האחרונה, היא שאין לדקדק בזה, ואם יש חשש לקושי או מכשולים אין לדחות כלל את החתונה, אלא להקדימה כמה שיותר אף לזמנים שלא נהגו כל כך. ע"ש. ולכן כל המובא להלן אינו אלא לפי משנתו הראשונה, וכנ"ל, שבמקום שמסתדר בקלות לא בטל חשיבות הענין להיזהר לכתחילה.

החצי השני של חודש תשרי

אין לישא בחצי השני של חודש תשרי כיון שלא ראה נוהגים בזה[4].

חודש חשון

בחודש חשון אין נוהגין באנ"ש לעשות חתונה בחודש זה[5].

חודש כסלו

[3] כל המכתבים והמענות הובאו בשלחן מנחם ח"ו סי' לז.

[4] אג"ק חי"ז עמ' שו.

[5] שם עמ' רעז.

בחודש כסלו עורכים נישואין במשך כל החודש[6].

חודש טבת ושבט

אין רגילין כ״כ לעשות חתונה בחדשי טבת ושבט[7].

יו״ד שבט

לכאורה נראית דעת רבינו שאין עורכים חתונה ביו״ד שבט[8].

חודש אדר

בחודש אדר עושים החופה בכל ימי החודש[9].

אדר ראשון

נראית דעת **כ״ק אדמו״ר** שאם הקביעה בימי אדר ראשון תגרום להקדמת החתונה, שפיר יש לקבוע בו ובכולו[10].

א׳ דר״ח אדר ראשון

על א׳ דר״ח אדר ראשון כתב **כ״ק אדמו״ר** דיש שמחה ג׳ פעמים: אדר, ראש חודש, ושמחת חתן וכלה. וכתב ע״פ **הרמ״א** (סי׳ תקסח ס״ז) דמשנכנס אדר מרבים בשמחה הוא מאדר ראשון.

[ואולי יש לדייק מזה לכל החודש כולו שהוא כאדר ונושאין בכולו, אך לא פירש רבינו בזה. ומ״מ כנ״ל, כל המקדים הרי זה משובח].

חודש אייר

אין נוהגים בתוככי אנ״ש לקבוע חתונה בימי הספירה, ואפילו לא בל״ג בעומר או

---

[6] אג״ק חי״ח עמ׳ טז, ספר המנהגים חב״ד עמ׳ 76.

[7] שם ח״ה עמ׳ נב.

[8] ראה בהתקשרות גליון תקמ״ו עמ׳ 15, שהובא מענה הרבי לאחד השלוחים שהציע כמה תאריכים לעריכת חתונה, והרבי מחק מבין התאריכים את יו״ד שבט, ולא את התאריכים שלפניו ולא את שלאחריו. והוסיף הרבי בצד ״ידוע דעתי – בהקדם הכי אפשרי״. ובהערות שם ביארו הטעם ע״פ דעות הפוסקים ביו״ד סי׳ שצ״ה (ט״ז וש״ך סק״ג) שביארצייט (פרטי) אין להשתתף בסעודה של שמחה. אמנם העירו ממכתב כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ (חי״א עמ׳ יא) שסיפר שם על חתונת אחד מתלמידי התמימים שנערכה ביום ההילולא הראשון של כ״ק אביו נ״ע, בב׳ ניסן תרפ״א, וללא כל הסתייגות.

ובגליון תרל״ג עמ׳ 18 פרסמו המערכת תגובת אחד מאנ״ש שלדעתו עיקר טעמו של הרבי במחיקת יו״ד שבט היה משום הטעם שהרבי עצמו כתב בצד, היינו כדי להקדים יותר, וביאר עוד שאין מניעה מעריכת שמחה ביום הילולא של כ״ק רבותינו נשיאינו, וכפי שמעיד המכתב הנ״ל של כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ, וע״פ הידוע (מבואר בתניא באגה״ק סי׳ כז ועוד) שיום הילולא של צדיק הוא יום שמחה ועליה שלו ולמקושריו.

ועל זה הגיבו המערכת שם, שמקבל המענה הנ״ל עצמו סיפר להם שבעמנה הרבי מחק רק את יו״ד שבט ולא את התאריכים האחרים שלפניו ושלאחריו, ושלא מצאו הסבר אחר מאשר הנ״ל בענין היארצייט, משום שאם מטעם מש״כ הרבי בצד, א״כ היה מוחק עוד תאריכים בין התאריך הראשון שהוצע ברשימה לבין יו״ד שבט. וביארו את המסופר ע״י כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ במכתב הנ״ל, שלא רצה להעיר על זה לאחר שכבר קבעו, והעובדה שקבעו כמה חסידים בתאריכים כגון אלו אינו חתום בחותם המלך.

ולבסוף הביאו המערכת מענה אחר של הרבי, צילום כתי״ק שהתפרסם בתשורה אחת, מענה לחו״כ שכתבו לרבי שהחליטו לקבוע החתונה ביום ב׳ ניסן ״באם הרבי יאשר זאת״, וענה הרבי ״ויהא בשעה טובה ומוצלחת בגשמיות ורוחניות״.

וא״כ נראה שנשארו חברי המערכת מסופקים לגבי הקביעה ביארצייט.

ונראה לומר בפשטות החילוק בזה, שהרי ביום הבהיר ב׳ ניסן, הילולת כ״ק אדמו״ר מהורש״ב נ״ע, אין נהוג בדורנו מנהגי יארצייט, ולא הנהיג כן הרבי. משא״כ ביום הבהיר יו״ד שבט, הילולת כ״ק אדמו״ר מהוריי״צ נ״ע, שהרבי הנהיג בגלוי ובריבוי פעמים, ועורר על זה בכמה וכמה מכתבים ושיחות, שכולם ינהגו מנהגי יארצייט ביום זה, והרבי עצמו נהג כן ברבים ובפהרסיא, באמירת קדיש ומשניות ועליה לעמוד וכו׳. ולכן פשוט שהמחיקה הנ״ל היתה משום זה, היינו מטעם מנהגי יארצייט, כמש״כ לעיל, שאין משתתפים בסעודה של שמחה. ומה שלא מחק הרבי תאריכים אחרים, היינו משום שזה תלוי בהסתדרות בפועל, מתי יתאפשר להם לקבוע את החתונה, שמבין התאריכים **הנשארים** (אחרי המחיקה), יבחרו את ההכי מוקדם, ועל זה כתב שדעתו היא להקדים בהקדם האפשרי. והיינו שהמחיקה והכתיבה בצד, הם שני עניינים שונים, ואינם תלויים זה בזה. כנלע״ד ודו״ק.

[9] ספר המנהגים שם.

[10] ראה ספר נטעי גבריאל נשואין ח״א פמ״ח הערה נא, שהביא מענה הרבי שכתב לו.

בר״ח אייר [כמובן מלבד אם יש הכרח גדול][11].

[ובענין זה אינו שייך הכלל שכתבנו לעיל דיש להקדים, משום שיש כאן ענין הלכתי, וכך נוהגים בפועל].

ל״ג בעומר

גם בל״ג בעומר נהגו שלא לישא, מפני שהוא בימי הספירה, ויש בזה חילוקי דעות בהלכה אם נושאים או לא (ראה שו״ע אדה״ז סי׳ תצג ס״ה). וכן כתב כ״ק אדמו״ר במכתב המובא לעיל לגבי חודש אייר.

אלא שע״פ משנתו האחרונה [כמובא לעיל תחילת האות ואות ו׳], יש לשקול לפי ריחוק הזמן בין הווארט לחתונה, שיותר משלושה (וחצי) חודשים אינו רצוי כלל, ויש מקום להקל שיעשו החתונה בל״ג בעומר. ובפרט אם מדובר בזוג שקשה להם וחוששים למכשול או לביטול הרצון לקיים השידוך ולהתחתן.

ועכ״פ כתב כ״ק אדמו״ר[12] שעדיף, אם אפשר, לעשות החתונה ביום של ל״ג בעומר ולא בלילה אור לל״ג בעומר, מפני החילוקי דעות שיש בזה ע״פ הלכה (ראה שו״ע אדה״ז סי׳ תצג ס״ה ואילך). וגם בזה נראה שגם למשנתו האחרונה, יש להעדיף כן, כאשר הדבר אפשרי בקלות.

סיון

מאיסרו חג דשבועות עד ט״ו בו[13], עושים חתונות. וגם בר״ח סיון לא, משום שהוא עדיין בימי הספירה[14].

ובשלושת ימי ההגבלה, ג״כ היה המנהג שלא לישא, אלא שאחרי ביטול ההגבלות במשנתו האחרונה של כ״ק אדמו״ר, כמובא לעיל, יש להקל גם באלו[15].

תמוז

נושאין בחציו הראשון[16].

מנחם אב

אם יש אפשרות להקדים לפני, אפילו לתמוז, תמיד עדיף להקדים[17].

אם אי אפשר להקדים, אפשר בימים י״א עד ט״ו בו. ואם לא, ידחו לחודש אלול[18].

אלול

בחודש אלול שעה טובה ומוצלחת לנישואין במשך כל החודש, כי חודש הרחמים ורצון (כימים ראשונים) הוא ומזלו בתולה.

בראש חודש[19]

אם אפשר בקלות לקבוע החתונה בראש חודש, טוב הוא.

---

[11] מצילום כתי״ק. ראה שלחן מנחם ח״ו סי׳ לז.

[12] אג״ק ח״ח עמ׳ שיח.

[13] שם.

[14] אג״ק ח״ט עמ׳ מו.

[15] ראה התקשרות גיליון תנו עמ׳ 18 וגיליון תסד עמ׳ 19, בשם הרב דבורקין ע״ה. וראה שו״ע אדה״ז סי׳ תצג סוס״ו שכתב שיש המסתפרים ונושאין משהאיר יום ראשון של הגבלה ואילך. והרי רק מצד המנהג אין אנו עושים כן, וכפי שמובא בספר המנהגים עמ׳ 44 שכ״ק אדמו״ר מהורש״ב לא היתה רוחו נוחה מאלו המסתפרים בג׳ ימי ההגבלה. וא״כ, לאחר המענה האחרון של כ״ק אדמו״ר, כמובא לעיל, שלא שלל אלא הימים המפורשים ע״פ הלכה שאין נושאים בהם, י״ל שגם ימי ההגבלה כלולים בהיתר, ובודאי שיש להתיר בשעת הצורך.

[16] ע״פ משמעות המכתב באג״ק חט״ז עמ׳ רב, וע״פ מענה של הרבי לבעל הנטעי גבריאל, ראה שם הערה יא.

[17] אג״ק שם.

[18] אג״ק חכ״ד עמ׳ רב, נדפסה בלקו״ש חכ״ד ע׳ 462, והציע רק מנחם אב בימים הנ״ל או אלול. והוא מענה למי שלא יכל להקדים לתמוז. ולכן כתבנו שתמיד עדיף להקדים, ורק אם אי אפשר יש לעשות במנחם אב בימים הנ״ל או באלול.

[19] אג״ק ח״ט עמ׳ מו.

ואפילו ביום הראשון דר״ח כשר״ח הוא שני ימים, ג״כ טוב.

וגם אם המולד אינו אלא ביום של א׳ דר״ח, והחתונה נקבעה בלילה אור ליום א׳ דר״ח, מ״מ **שפיר דמי**[20].

אבל אין לקבוע בר״ח סיון משום ימי הספירה, ור״ח מנחם אב משום בין המיצרים.

זוגות שלא נישאו כדת משה וישראל

כ״ק אדמו״ר שלל כל אפשרות של דחייה במקרה שניתן לערוך חו״ק לזוגות שלא נישאו כדמשו״י, וכתב **דאפילו בג׳ השבועות** דבין המיצרים יש להתיר[21].

[20] אג״ק חכ״ג עמ׳ קמז.

[21] **דבר מלך תשנ״ב עמ׳** 8.